

Igaz történetek

Csóti György: *Salamon bácsi, a redőnyárus*

Kairosz Kiadó, 2025

Szeretnék olyan közvetlenül írni ezekről a történetekről, mint amiként a szerzőjük meg tudta fogalmazni. Csóti György, a politikus és a közéleti szereplő korábbi – e kötet megjelenése előtti – írásai közismertek. Amikor hivatalos és hivatásos politikai tevékenysége lehetővé tette, rendszeresen közölt különböző fórumokon aktuális közéleti témájú cikkeket, interjúkat. Csóti, aki korábban az MDF, majd a Fidesz parlamenti képviselője, azután zágrábi nagykövet volt, politikai megbízatásainak lejártaival továbbra is jelentős szereplője maradt a közéletnek. Több intézményben volt meghatározó szerepe, a korábbiakhoz hasonló területeken vitte tovább a szívéhez közelálló ügyeket. Változatos tevékenységének legfontosabb helyszínein mint a Magyar Atlanti Tanács elnöke, az Echo televíziós csatorna külpolitikai műsorvezetője és a Kisebbségi Jogvédő Intézet igazgatója gyakran szólt hozzá az éppen aktuális vagy vitás politikai és közéleti témákhoz. Ezekhez kapcsolódó írásait, interjúit rendszeresen olvashattuk a nyomtatott sajtóban vagy hallhattuk televíziós és rádiós beszélgetésekben. Közéleti tematikájú megnyilvánulásai könyv alakban összegyűjtve három kötetben jelentek meg. A Király Bélával folytatott beszélgetések 2015-ben, a palamenti beszédeit is közre adó Magyarok Európában, 2018-ban, a Trianon évfordulójára megszerkesztett szereplései, a *Trianon után száz esztendővel* című pedig 2020-ban. Ez utóbbiban olvashatjuk a Csóti György elkötelezettségéhez legközelebbi és nemcsak az ő, hanem minden igazságérzővel megáldott ember erkölcsi érzékét is a legérzékenyebben érintő problémákat. Ebben találhatjuk a legmeg-

rázóbb és a számunkra is a legfontosabb témák fölvetését.

A most napvilágot látott könyve azonban egészen más. Nem mintha a *Salamon bácsi, a redőnyárus* történeteiben nem volna szó közügyekről. Itt azonban Csóti György saját életébe, életének és fölmenői életének eseményeibe ágyazva beszél róluk. A kötet valójában önéletrajz – mozaikcserepekben. Akár novelláknak is nevezhetjük ezeket a személyes ihletettségu kis karcokat. Mielőtt még könyvalakban megjelentek volna szintén ismertem már némelyiket, és első olvasásra megfogott bennük a közvetlen és keresetlen fogalmazásmód, a történeteknek az olvasót magukba szippantó érdekessége és stiláris egysége. Valamennyi személyes élményből táplálkozik, és még ha valamennyi nem is Csóti Györgyről magáról szól, akkor is az általa hallott, látott, tapasztalt, emlékezetes és jellegzetes eseteket idézi föl.

Arról a múltról szól, amely nemcsak őt, hanem nemzedékünkéből valamennyiünket közvetlenül érint, amely a bennünk élő történelem. Akár a nagy- és dédszülők életének egy-egy emlékezetes esete, akár közelmúltunk fontos történései. A szerző (és családja) által átélt események a mi történeteink is. Egymás után felsorakoznak bennük az elmúlt évszázad ismert mérőföldkövei. A jómódú mesterember és kereskedő, a trianoni országvesztés sokszoros áldozata azért vesztette el vagyonát, mert hadikölcsönrel támogatta az első világháborúban harcoló magyar hadsereget. A háború elveszett, a pénzt elvitte az összeomlás tragédiája, áldozata a hazafias érzelmű iparosember lett. Később képes volt azért újra talpra állni (*Szegedi polgár*

esete a hadikölcsönnel). Megható – és ez is milyen otthonos érzéseket kelt – az első világháború utáni karácsonyünnep. A családi összejövetelből hiányzik a Nagy Háborúban elesett férfi és a határ túloldalára szorult családtag, egyik szereplőjében – egy említett Laci nevű kisfiú felvillanó alakjában – talán a szerző édesapja ismerhető föl (*Karácsony a Csókavári családban*). Csóti témái egy ország egymás utáni nemzedékeinek életét meghatározó érdes tények, ezek jelölték ki az ő későbbi útját, politikai elkötelezettségét, szellemi érdeklődését. A *Hősi halottból háborús bűnös* és az *Egy feltételezett CIA ügynök* már közvetlenül megtapasztalt élménye. Az elsőben az egyik közvetlen ismerőséről van szó. A kiemelkedően jó képességű, közép-paraszt származású fiatalat azért utasították el az egyetemről a hatvanas években, mert apja a Don-kanyarnál hősi halált halt. De tehetsége révén kiemelkedett a társadalmi kirekesztés meghatározta igazságtalan helyzetből. Az *Egy feltételezett CIA-ügynök* önéletrajzi történet, az író saját pályájának kialakulását és önerejéből elért eredményeit érinti benne. Mivel diákkorában nem titkolta az 1956-os forradalom melletti elkötelezettségét és a fennálló rendszer elleni érzéseit, hat év késedelemmel jelentkezhetett az egyetemi fölvételre. Az egyik legnehezebb műegyetemi szakon, a villamosmérnökin végzett. Hamar ráérezett az akkor már nyitottabb korszak lehetőségeire, és a jövő elvárásaira, sikeres elektronikai vállalkozást indított. Ennek a történetnek az ideje a kádári puha diktatúrára esik, amikor a titkosszolgálatoknál a brutalitást fölváltotta a korrupció és a butaság. A szerző elbeszéli, hogyan sikerült túljárnia a rá küldött ügynökök eszén. Csóti írói eszközei közül sem itt, sem a többi írásánál semmiképpen sem hiányzik a humor, és ő mindenkor képes a veszélyeket rejtő helyzetekre derűvel emlékezni. Mert hiszen szerencsésen túl van rajtuk. Csóti visszapillantásának kísérője a nehézségek és bajok leküzdése utáni túlélés megkönnyebbült sóhaja.

Tíz írás, a kötet írásainak majdnem fele Erdélybe kalauzol. Ki ne emlékezne arra, amikor a hetvenes években már könnyebb volt a szomszédos ország határán átlépni, és a magyarországi magyarok megismerkedhettek végre ténylegesen is az erdélyi magyarok életével. Egy egész fiatal nemzedék – a mi nemzedékünk – két szemével is meglátta, saját bőrén tapasztalhatta meg az addig csak hallomásból ismert megközelíthetetlen világot, annak szépségét, kultúráját – és rettenetes szegénységét. Sokan ekkor döbbentek rá a megalázó és kegyetlen jogfosztottságok mértékére. A Csóti házaspár a hetvenes évek elején indult – elsősorban a Székelyföld – irányába, amikor arra a legkorábban lehetőségük nyílt. A szerző részletesen elbeszéli a körülményes határátlépést, a kényszerű várakozásokat, a tiltott könyvek és az élelmiszer-csomagok szigorú és akadékoskodó vámvizsgálatát, a megvesztegethető hivatalos alkalmazottak viselkedését, megfélemlítési eszköztárát, és hogy mennyire szükség volt Erdélyben az akkor csempészárúnak számító alapvető anyagi és szellemi táplálékra (*Erdély a nyolcvanas években, A román vámos*).

Ennek a szellemi tápláléknak – a könyveknek és a humán műveltségnek – a megbecsülését Csóti György családi örökségként készen kapta maga is. Az erdélyi magyar értelmiség ezekben az időkben juthatott hozzá a Magyarországon kiadott könyvekhez. A székelyföldi kétkezi embernek viszont a helyi rádió hírein és az évi kalendáriumon kívül nemigen volt más értesülése a külvilágról. A *botcsinálta juhász*, A *hargitai juhász* leírásában vagy a borszéki két barátó tragédiájában, a bennük kibontakozó világban van valami idilli meseszerűség. Pedig a történetek – magam is tanúsíthatom – valós személyeket, megtörtént eseteket idéznek föl, azt, hogy a társadalomból kivonult egyén számára még Erdélyben is elképzelhető volt az emberibb, szabadabb élet. Csóti hangvételének derűje, a minden írásában ott lévő személyes jelenléte és az a képessége, hogy még

a rosszra forduló eseteket is bizonyos anekdotikus, némelykor ironikus hangvételben közvetítse, elbeszélőkedvűnek ez az oldottsága az ő bizakodó természetének a visszavetülése.

Nem volna teljes egy ilyen önéletrajzi ihletettségu könyv, ha Csóti saját politikai tevékenysége nem kapna helyet benne. A legmegrázóbb, a legérdekesebb közöttük a még 2013-ban írt *Segélyszállítmány*. Csóti György 1989 decemberében már az MDF hivatalvezetője, amikor a mindannyiunkban annyi reményt keltő Tőkés László kirobantotta felkeléskor Lezsák Sándorral ketten kaptak megbízatást Antall Józseftől, hogy az akkor forradalomnak hitt tömeges megmozdulás megsegítésére az MDF gyűjtötte segélyszállítmány 105 teherautóját és gépkocsiját Marosvásárhelyre vezessék. A magyarországi rendszerváltozás korai, hősi idején Csóti György az MDF elkötelezett híve és aktivistája, a választások után elnöklő Antall József személyes titkára, majd a külügyi bizottságának egyik mozgatója lett. Mint szemtanú két anekdotával bővíti az Antall József-képet (*Antall és Sharon, Kabátfelsegítés*). A korán eltávozott miniszterelnök híveként a szerző évekkel később mint a Fidesz-kormány diplomatája vitte végig a zágrábi Antall utca névfölvételét és az Antall-szobor fölállítást. Diplomáciai megbízatása végén sikerült megszerveznie az *István, a király* előadását a lenyűgöző antik amfiteátrumban Pulán. Nem kevés diplomáciai munka, dinamizmus és erő kellett – és kell ma is – egy-egy hasonló cél megvalósításához.

Szintén közvetlenül személyes emléket elevenít föl, amikor a költő Szócs Gézáról ír annak egy korai verse kapcsán. Majd nemzedékünk nagy pillanata, az '56-os forradalom a szerző könyvében *Tizenhárom nap, amely megrengette a keleti világot* címmel kap helyet, és ő teljes lelkével és szellemével táplálkozik ennek az élményéből. A kötetben fokról fokra bontakozik ki Csóti politikai eszménye: a személyes szabadság, a nemzeti szabadság, azaz a nemzeti függetlenség, harmadikként

pedig a mások iránti megértés és türelem. Írásai a szerző toleráns és elfogadó szemléletéről és mérsékelt gondolkodásáról tanúskodnak. Az egyik leghosszabban fölidézett személyes története gimnáziumi tanárának alakját idézi föl. Azét a Kornidesz Mihályét, aki az '56-os forradalomkor a párház Köztársaság téri épületének védelmekor sebesült meg, akit a forradalom után a József Attila gimnáziumba feltehetőleg „büntetésből” neveztek ki, akit a kormány 23 évvel később apám temetésének megszervezésével bízott meg, és aki családunk minden kérését teljesítette. Amikor a temetéskor a gyászoló tömeg a Himnuszt kezdte énekelni, a hivatalos személyek tüntetőleg távoztak. Ő maradt. Alakjára, viselkedésére Csóti rokonszenvvel emlékezik. Később azonban nehezen tér napirendre történelmi igazságérzetünk felborzolását jelentő események fölött, amelyekre a jelen kor új kívánalmai szerint fátyol borul. *Szerethetik-e a magyarok Szulejmán Szultánt?* – kérdezi az egyik írás címében. Csóti nyilvánvalóan nem szereti, mint ahogy mi sem. De akkor állíthatunk-e Szigetváron szobrot Zrínyi Miklós és ötszáz legyőzött magyar legyilkolójának, aggastyánok és csecsemők felkoncolójának, a közép-európai nagyhatalom, Magyarország leigázójának és tönkretetvőjének. Viszonzásképp legalább Hunyadi Jánosnak kellene szobrot emelni Isztambulban – mondja a szerző. Erre vonatkozó diplomáciai próbálkozásai azonban eredménytelenek maradtak, azóta sem tudunk hasonló kezdeményezésről. Hiába vallja *Az Ökumené dicséretét*, itt nem enged a magyarok igazából. És ebben igazat kell adnunk neki.

A kötetben közölt 25 rövid írásnak több mint a fele 2025-ös, tehát egészen friss. A könyvet forgatva, meglepődve láthatjuk, hogy a tartalomjegyzékben és az írások egymásutánjában nincs sem tematikai, sem időbeli rend. Az írások egyszerűen a címük alfabetikus sorrendjében követik egymást. Az ilyen módon történt szerkesztés merőben esetlegesnek látszódhat, de különös módon mégsem az, nem

is zavaró. A történetek észrevétlenül jól illeszkednek egymáshoz, így ábécésorrendben egymás után, a tartalomtól vagy a kronológiától idegen szempont szerint is, mert a szöveg hangvétele – a mesélő hang – a kötetben mindenütt egységes. És ez nem kis erény. Mintha Csótiék kényelmes foteljében ülve hallgatnánk, egy baráti társaságban – mint ahogy ez nem egyszer megesezt velem is – a történeteit mondó házigazdát.

Igaz történetek? Azok. Még akkor is, ha tudjuk, hogy Marosvásárhelyen a nyolcvanas években már lehetett a bíróság előtt magyarul beszélni, az utcán és a hivatalokban sem érhetette sorozatos inzultus a magyarokat, de a *Terike magyarul beszél* – egy erdélyi asszony elmondásában –

mégis igaz. Több ezer anyanyelvén szóló ember megaláztatása után milliók érezhetik másodrendű állampolgárnak magukat. Egy anyanyelvi közösség történelmi emlékezete őrzi, akárcsak Szulejmán alakját is.

Nem lehet eléggé becsülni a történelmi emlékezet jelentőségét; Csóti írásai nem egy-egy eset tárgyi valóságáról szólnak. És hogy több történetbe is becsúszhatott hasonló pontatlanság? Valószínűleg. Hogy ott volt-e apám 1956. október 23-án a Bem téren? Ha testi mivoltában, személyében, helyben és időben nem is lehetett, a szelleme ott volt. Mert ahhoz a lelkes gyülekezethez tartozott, amely ma már jelképezi 1956 forradalmát. A szerzőnek igaza van, a belső igazság kifejezése a fontos.

Illyés Mária

ILLYÉS MÁRIA (1941) művészettörténész, filológus. 1996 óta édesapja, Illyés Gyula hagyatékának rendezésével is foglalkozik.